

Nieuw kabinet en ministers, zetelpeiling

Rapport Ipsos I&O

Zetelpeiling juni 2024

www.ioresearch.nl

Colofon

Uitgave

Ipsos I&O
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2024/114

Datum

Juni 2024

Auteurs

Asher van der Schelde
Peter Kanne

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

	Enthousiasme nieuw kabinet afgenomen	4
1	Zetelpeiling	9
1.1	PVV iets minder groot; CDA en PvdD in de lift	9
1.2	Andere overwogen partijen	11
1.3	Potentieel partijen	12
1.4	PVV, CDA en GroenLinks - PvdA houden kiezers TK23 het best vast	13
1.5	Waarom 'verliest' PVV ten opzichte van vorige maand?	14
1.6	Waarom winnen PVV, CDA en PvdD ten opzichte van TK'?	14
2	Het aanstaande kabinet	16
2.1	Tevredenheid	16
2.2	Vertrouwen in nieuw kabinet	18
3	Leiders	23
3.1	Ministers: bekendheid	23
3.2	Ministers: waardering	25
3.3	Fractievoorzitters: bekendheid	28
3.4	Fractievoorzitters: waardering	29

Enthousiasme over nieuw kabinet afgenomen

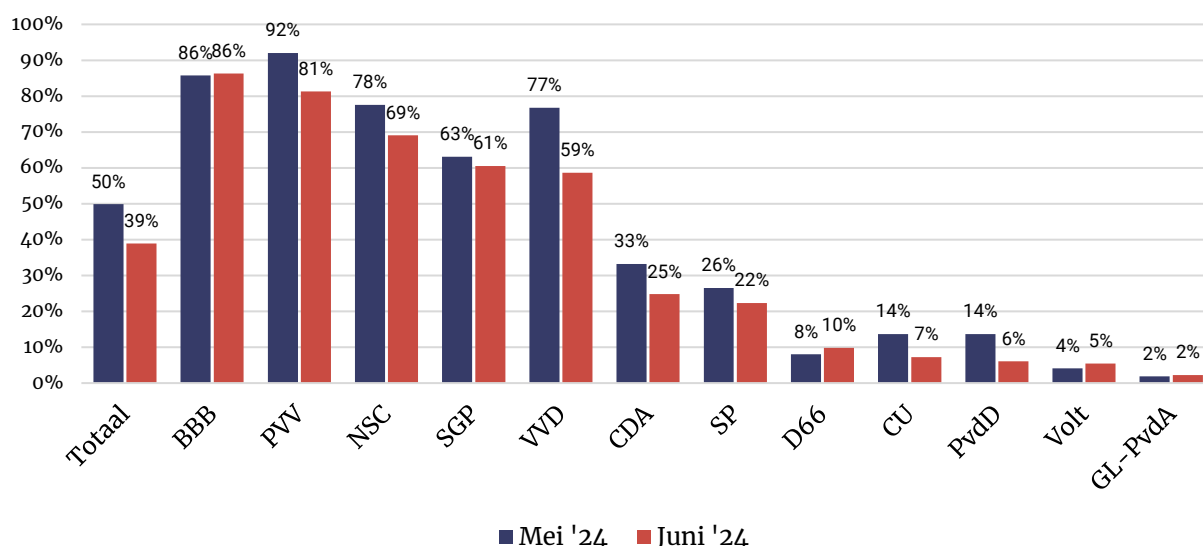
Op 15 mei bereikten PVV, VVD, NSC en BBB een hoofdlijnenakkoord. Na de presentatie van dit hoofdlijnenakkoord, waren kiezers redelijk tevreden over het nieuwe, aanstaande kabinet van PVV, VVD, NSC en BBB. De helft (50%) gaf aan heel of tamelijk tevreden te zijn terwijl 39 procent ontevreden was. Nu, een maand later, is dit aanzienlijk gedaald: 39 procent is zeer of tamelijk tevreden, 43 procent is niet zo of helemaal niet tevreden. Het aandeel 'weet ik niet' steeg van 11 naar 18 procent.

Het meest enthousiast zijn nog steeds kiezers van BBB (kiezers die nu op deze partij zouden stemmen: 86% is tevreden). Onder de huidige PVV-kiezers nam het enthousiasme wat af (van 92% naar 81%). Maar vooral VVD-kiezers (van 77% naar 59%) en NSC-kiezers (van 78% naar 69%) zijn nu minder tevreden.

Kiezers van de meeste oppositiepartijen waren niet tevreden met het nieuwe kabinet en zijn dat nog steeds niet.

Figuur 1: Hoe tevreden of ontevreden bent u met het nieuwe kabinet van PVV, VVD, NSC en BBB?

Basis: allen (n = 1.979, aandeel 'tevreden', uitgesplitst naar huidige politieke voorkeur)

Bron: Ipsos I&O, 17 juni 2024

Nog steeds (iets) meer enthousiasme dan over Rutte IV

In vergelijking met kabinet Rutte III en IV zijn kiezers nog steeds iets tevredener. In mei maakten we de kanttekening dat de meting in 2022 plaatsvond nadat alle bewindspersonen al waren benoemd en dat de tevredenheid zou kunnen dalen als de kabinetsploeg is samengesteld. Dat blijkt nu het geval, al is nog steeds een iets groter deel tevreden dan begin 2022 (39% versus 34%) en een kleiner deel ontevreden (43% versus 56%).

Ook iets minder vertrouwen in nieuw kabinet

Ook het aandeel dat vertrouwen heeft in het nieuwe kabinet daalde: van 35 naar 30 procent. Dit vertrouwen is nog steeds het hoogst onder kiezers die in november op de PVV stemden, maar ook

hier daalde het: van 77 naar 69 procent. BBB-kiezers oordelen met 59 procent vertrouwen stabiel. Onder NSC-, VVD- en SGP-kiezers neemt het licht af en hebben meer kiezers weinig tot geen vertrouwen dan veel/tamelijk veel.

Onder kiezers van alle andere partijen is het vertrouwen zeer laag (hoogst: CDA, met 12%).

PVV-kiezers: VVD en NSC verwateren 'ons' PVV-beleid

Degenen die niet zoveel of geen vertrouwen hebben in het aanstaande kabinet vroegen we: "Wat maakt dat u geen/ niet zoveel vertrouwen heeft in het nieuwe kabinet? Wat moet dit kabinet doen om uw vertrouwen te winnen?"

PVV-kiezers uit november 2023 die nu weinig vertrouwen hebben, geven drie redenen:

- De andere coalitiepartijen, met name NSC en VVD, verwateren het PVV-beleid. Wilders had premier moeten worden. Omtzigt is niet te vertrouwen.
- De weg naar het vormen van deze coalitie was dermate rommelig en ruzieachtig, dat er geen vertrouwen is in de te verwachten stabiliteit.
- Deze coalitie krijgt waarschijnlijk geen eerlijke kans (met name de oppositie ligt te veel dwars)

VVD- en NSC-kiezers: eerder praktische dan principiële bezwaren

VVD-kiezers hebben niet zoveel vertrouwen in de nieuwe coalitie (slechts 37% heeft dat).

Hiervoor zien we ongeveer dezelfde redenen als bij de PVV-kiezers, al richt de kritiek zich – vanzelfsprekend – op andere hoofdrolspelers. Opvallend: weinig VVD-kiezers hebben principiële, rechtstatelijke bezwaren. Een enkeling wel, maar het merendeel van de bezwaren is van praktische aard. De belangrijkste categorieën kritiek:

- Er is geen onderling vertrouwen. Er zijn eigenlijk vier partijen en vier ego's. Verwachting dat coalitie niet lang stand houdt. Wantrouwen tegen Wilders.
- De andere coalitiepartijen kunnen geen goede bewindslieden leveren, de VVD wel.
- Geen vertrouwen dat plannen gerealiseerd gaan worden.

Kiezers van coalitiepartijen hebben vooral praktische bezwaren en twijfels (weinig principiële), bij kiezers van de linkse oppositie betreft het *juist* principiële bezwaren. Hieronder behandelen we de kiezers van de – in dit verband – belangrijkste partijen.

Ook slechts een derde (36%) van de **NSC-kiezers** uit 2023 heeft vertrouwen in deze coalitie en de kritiek lijkt op die van de VVD-kiezers: veel wantrouwen – met name jegens Wilders – weinig stabiliteit verwacht, hooguit voordeel van de twijfel. En ook hier: eerder praktische dan principiële bezwaren.

GL-PvdA-kiezers hebben geen vertrouwen in deze coalitie: slechts 3 procent van de TK23-kiezers heeft dat wel, 95 procent niet. Deze kiezers zijn vooral kritisch om principiële redenen, maar ze geven ook praktische kritiek.

- Ze zien dit aanstaande kabinet als extreemrechts, ondemocratisch of racistisch. 'Geen moreel kompas'. Opvallend is hoe vaak gezegd wordt dat het beleid is gebaseerd op leugens of valse informatie.
- Men verwacht rampzalige gevolgen voor het klimaat en de natuur.
- Praktische bezwaren: geen ervaring, geen samenhang, geen stabiliteit.

Zetelpeiling: PVV iets minder groot; CDA en PvdD in de lift

Dit alles leidt ertoe dat de PVV nog altijd veruit de grootste partij van het land is, in de Ipsos I&O-zetelpeiling (die via het I&O-panel liep, van 14 tot 17 juni). De partij van Geert Wilders staat nu op 4,2 virtuele zetels, een winst van vijf zetels ten opzichte van de huidige zetelverdeling in de Tweede Kamer. Maar een klein verlies in vergelijking met de laatste peiling uit mei (geen significante daling).

Ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 verliezen twee beoogde coalitiepartijen. NSC komt nu uit op zeven zetels en de VVD op achttien zetels, een verlies van dertien respectievelijk zes zetels. De vier partijen samen leveren – ten opzichte van november – 14 zetels in en zouden nu net geen meerderheid halen.

Het CDA en de Partij voor de Dieren zitten juist duidelijk in de lift. Met negen zetels is het CDA nu virtueel iets groter dan NSC en BBB.

Het CDA wordt gezien als een goed en betrouwbaar alternatief waarbij normen en waarden nog hoog in het vaandel staan. Ook fractievoorzitter Henri Bontenbal trekt kiezers. Hij is in dit onderzoek de hoogst gewaardeerde fractievoorzitter (hij steeg van een 5,2 augustus vorig jaar, via een 5,8 in mei naar een 6,2 nu, zie paragraaf 3.4).

De **Partij voor de Dieren** komt uit op zeven virtuele zetels en boekt daarmee vier zetels winst. De duidelijke standpunten over klimaat en duurzaamheid zijn de belangrijkste reden voor een overstap.

Tabel 1: Peiling Tweede Kamerverkiezingen 18 juni 2024 (zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.600).

Partij	TK23	Peiling 13 mei	Peiling 21 mei	Peiling 17 juni	Vershil t.o.v. 21 mei	Vershil t.o.v. TK23
PVV	37	47	46	42	-4	+5
GroenLinks-PvdA	25	26	26	27	+1	+2
VVD	24	18	17	18	+1	-6
D66	9	10	10	11	+1	+2
CDA	5	7	7	9	+2	+4
NSC	20	8	8	7	-1	-13
BBB	7	6	7	7	0	0
Partij voor de Dieren	3	5	5	7	+2	+4
SP	5	5	5	5	0	0
SGP	3	4	4	4	0	+1
Volt	2	4	4	4	0	+2
DENK	3	2	3	3	0	0
FvD	3	3	3	3	0	0
ChristenUnie	3	4	4	3	-1	0
JA21	1	1	1	0	-1	-1
Beoogd kabinet	88	79	78	74	-4	-14

Bron: Ipsos I&O, 17 juni 2024

Nieuwe ministers beduidend onbekender dan die van Rutte IV

In vergelijking met het vorige kabinet – direct na aantreden – is dit een zeer onbekende ministersploeg. De premier – Mark Rutte – was begin 2022 bekend bij 99 procent, tussen de 81 en 97 procent kende vicepremiers Sigrid Kaag, Wopke Hoekstra en Carola Schouten.

Nu kent slechts 44 procent beoogd premier Dick Schoof. Het bekendst is Mona Keijzer, de aanstaande BBB-minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening: 76 procent kent haar. Daarna volgen oud-Kamerleden Fleur Agema (PVV, Volksgezondheid, Welzijn en Sport: 57%) en Sophie Hermans (VVD, Klimaat en groene groei: 56%).

Marjolein Faber (PVV, Asiel en migratie) is bekend bij 27 procent, Femke Wiersma (BBB, Landbouw) bij 21 procent. Alle andere ministers zijn bekend bij slechts 11 procent of minder. De NSC-ministers (Eppo Bruins 11%, Caspar Veldkamp 2%, Judith Uitermark 2%) zijn het minst bekend. Ook David van Weel, VVD, Justitie en Veiligheid, is bij slechts 2 procent bekend.

In 2022 kende men gemiddeld 48 procent van de 20 ministers. Nu is dat 22 procent van de 16 ministers. In 2022 kende slechts 1 procent geen enkele minister, nu is dat 17 procent.

Lage waardering voor Madlener en Faber; Schoof: 'voordeel van de twijfel'

De *gemiddelde* waardering van de individuele ministers lijkt sterk op die van de vorige ministersploeg bij aanvang: nu een 5,9, toen een 6,0. Dat kwam doordat de ministers van VVD, D66 en CDA die voor een tweede termijn gingen (Rutte, Kaag, Jetten, Hoekstra, Ollongren) op dat moment vrij impopulair waren, net als het hele kabinet. Nieuwkomers Robbert Dijkgraaf en Ernst Kuipers trokken het gemiddelde omhoog.

Ook nu krijgen relatieve nieuwkomers als David van Weel, Eelco Heinen en Dick Schoof het voordeel van de twijfel, terwijl degenen met enige staat van dienst (Fleur Agema, Sophie Hermans, Mona Keijzer, Barry Madlener en Marjolein Faber), juist relatief lage waarderingen krijgen.

Dick Schoof, de aanstaande premier, wordt beoordeeld met een keurige 6,7. Hij wordt van links tot rechts (gematigd) positief ontvangen. Kiezers zeggen over Dick Schoof dat hij een prima staat van dienst heeft, dat hij daarmee de indruk wekt dat hij dit zou moeten kunnen. 'Het voordeel van de twijfel'. Die twijfel wordt ook uitgedrukt: we moeten zien of hij echt leiding kan geven aan dit – verdeelde – kabinet. "Hij wordt de marionet van Geert Wilders", zegt een VVD-kiezer. "Hij komt bij mij over als iemand die sterk genoeg in zijn schoenen staat om weerstand te bieden tegen Wilders", zegt een PvdD-kiezer

Echt laag gewaardeerd worden Barry Madlener (4,5) en Marjolein Faber (4,1). PVV-kiezers zijn gematigd positief (beide krijgen een 6,8), maar links-progressieve kiezers geven ze een 2.

Onderzoeksverantwoording

Dit onderzoek vond plaats van vrijdagmiddag 14 tot maandagochtend 17 juni. In totaal werkten 1.979 Nederlanders van 18 jaar of ouder mee aan dit onderzoek. De steekproef is grotendeels getrokken in het I&O Research Panel. 97 respondenten deden mee via PanelClix.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard (CBS). Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van n=2.000 en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 2,2 procent.

1 Zetelpeiling

1.1 PVV iets minder groot; CDA en PvdD in de lift

In de Ipsos I&O-zetelpeiling (die via het I&O-panel verliep) van 17 juni is de PVV nog altijd veruit de grootste partij van het land. De partij van Geert Wilders staat nu op 42 virtuele zetels, een winst van vijf zetels ten opzichte van de huidige zetelverdeling in de Tweede Kamer. Wel verliest de PVV vier zetels in vergelijking met de laatste peiling (geen significante daling).

Ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 verliezen twee beoogde coalitiepartners van de PVV veel zetels. NSC komt nu uit op zeven zetels en de VVD op achttien zetels, een verlies van dertien respectievelijk zes zetels. De vier partijen samen leveren – ten opzichte van november – 14 zetels in en zouden nu net geen meerderheid halen.

Het CDA en de Partij voor de Dieren zitten juist duidelijk in de lift. Met negen zetels is het CDA nu virtueel iets groter dan NSC en BBB. Partij voor de Dieren komt uit op zeven zetels en boekt daarmee vier zetels winst.

Tabel 1.1: Peiling Tweede Kamerverkiezingen 18 juni 2024 (zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.600).

Partij	TK23	Peiling 13 mei	Peiling 21 mei	Peiling 17 juni	Vershil t.o.v. 21 mei	Vershil t.o.v. TK23
PVV	37	47	46	42	-4	+5
GroenLinks-PvdA	25	26	26	27	+1	+2
VVD	24	18	17	18	+1	-6
D66	9	10	10	11	+1	+2
CDA	5	7	7	9	+2	+4
NSC	20	8	8	7	-1	-13
BBB	7	6	7	7	0	0
Partij voor de Dieren	3	5	5	7	+2	+4
SP	5	5	5	5	0	0
SGP	3	4	4	4	0	+1
Volt	2	4	4	4	0	+2
DENK	3	2	3	3	0	0
FvD	3	3	3	3	0	0
ChristenUnie	3	4	4	3	-1	0
JA21	1	1	1	0	-1	-1
Beoogd kabinet	88	79	78	74	-4	-14

Bron: Ipsos I&O, 17 juni 2024

Tabel 1.2: Peiling Tweede Kamerverkiezingen 21 mei 2024 (percentages en zetels)

“Op welke partij zou u op dit moment stemmen bij de Tweede Kamerverkiezingen?”

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.600).

Partij	Percentage	Marges	Zetels	Marges
PVV	27,3%	(25; 29,6)	42	+/- 4
GroenLinks-PvdA	17,6%	(15,7; 19,5)	27	+/- 3
VVD	12,0%	(10,4; 13,6)	18	+/- 3
D66	7,4%	(6,1; 8,7)	11	+/- 2
CDA	6,3%	(5,1; 7,5)	9	+/- 2
BBB	4,8%	(3,7; 5,9)	7	+/- 2
NSC	4,6%	(3,5; 5,7)	7	+/- 2
Partij voor de Dieren	4,5%	(3,5; 5,5)	7	+/- 2
SP	3,2%	(2,3; 4,1)	5	+/- 2
Volt	2,7%	(1,9; 3,5)	4	+/- 2
SGP	2,6%	(1,8; 3,4)	4	+/- 2
ChristenUnie	2,5%	(1,7; 3,3)	3	+/- 2
FvD	2,0%	(1,3; 2,7)	3	+/- 2
DENK	1,9%	(1,2; 2,6)	3	+/- 2
JA21	0,6%	(0,2; 1)	0	+/- 1
Andere partij	0,6%	(0; 0,3)	0	

Bron: Ipsos I&O, 21 mei 2024

1.2 Andere overwogen partijen

Onderstaande tabel illustreert in welke mate kiezersgroepen andere partijen overwegen. Ruim een kwart (28%) van alle kiezers met een partijvoorkeur overweegt geen andere partij. Vooral kiezers van SGP (65% overweegt geen andere partij), CU (45%), PvdD (40%) en PVV (38%) zijn relatief zeker van hun zaak.

Partijen met relatief onzekere kiezers zijn D66 (10% is zeker), CDA (11%) en NSC (13%). D66-kiezers kijken vooral naar GroenLinks-PvdA (50%) en Volt (39%). NSC'ers en CDA'ers overwegen elkaars partijen vaak. Ook is er veel overlap mogelijk vanuit BBB naar PVV.

VVD kiezers zijn relatief zeker van die partij (30%). Maar vrij veel VVD-kiezers nemen ook CDA (23%), PVV (19%) en NSC (15%) in overweging. En aangezien de basis bij VVD vrij groot is (18 zetels) kan dit CDA, PVV en NSC groei opleveren.

Tabel 1.3: Zijn er andere partijen die voor u in aanmerking komen om op te stemmen?

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen en heeft partij van eerste voorkeur (n = 1.600).

	Totaal	PVV	GL-PvdA	VVD	NSC	D66	BBB	CDA	SP	PvdD	SGP	CU
Geen andere partij	28%	38%	23%	30%	13%	10%	15%	11%	26%	40%	65%	45%
PVV	6%	0%	1%	19%	11%	2%	35%	0%	8%	2%	6%	0%
GL-PvdA	10%	1%	0%	3%	2%	50%	0%	9%	23%	28%	3%	17%
VVD	9%	12%	2%	0%	19%	19%	21%	23%	0%	1%	0%	3%
NSC	9%	8%	4%	15%	0%	4%	24%	20%	9%	3%	4%	13%
D66	9%	0%	27%	11%	7%	0%	0%	15%	7%	6%	3%	0%
BBB	10%	25%	1%	9%	21%	1%	0%	12%	4%	0%	6%	0%
CDA	8%	3%	3%	23%	35%	8%	16%	0%	6%	3%	5%	23%
SP	5%	3%	14%	1%	4%	5%	6%	4%	0%	10%	0%	3%
DENK	1%	1%	0%	0%	0%	1%	1%	0%	2%	4%	0%	0%
PvdD	7%	2%	23%	0%	0%	9%	1%	3%	17%	0%	0%	0%
FvD	2%	6%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	3%	0%
SGP	1%	2%	0%	0%	2%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	16%
CU	3%	1%	3%	2%	8%	2%	1%	12%	3%	3%	16%	0%
Volt	10%	1%	26%	5%	4%	39%	0%	10%	9%	6%	0%	0%
JA21	6%	15%	0%	4%	5%	0%	5%	1%	0%	2%	0%	3%
Weet ik niet	8%	7%	4%	9%	6%	10%	10%	18%	12%	5%	0%	5%

Bron: Ipsos I&O (juni, 2024)

1.3 Potentieel partijen

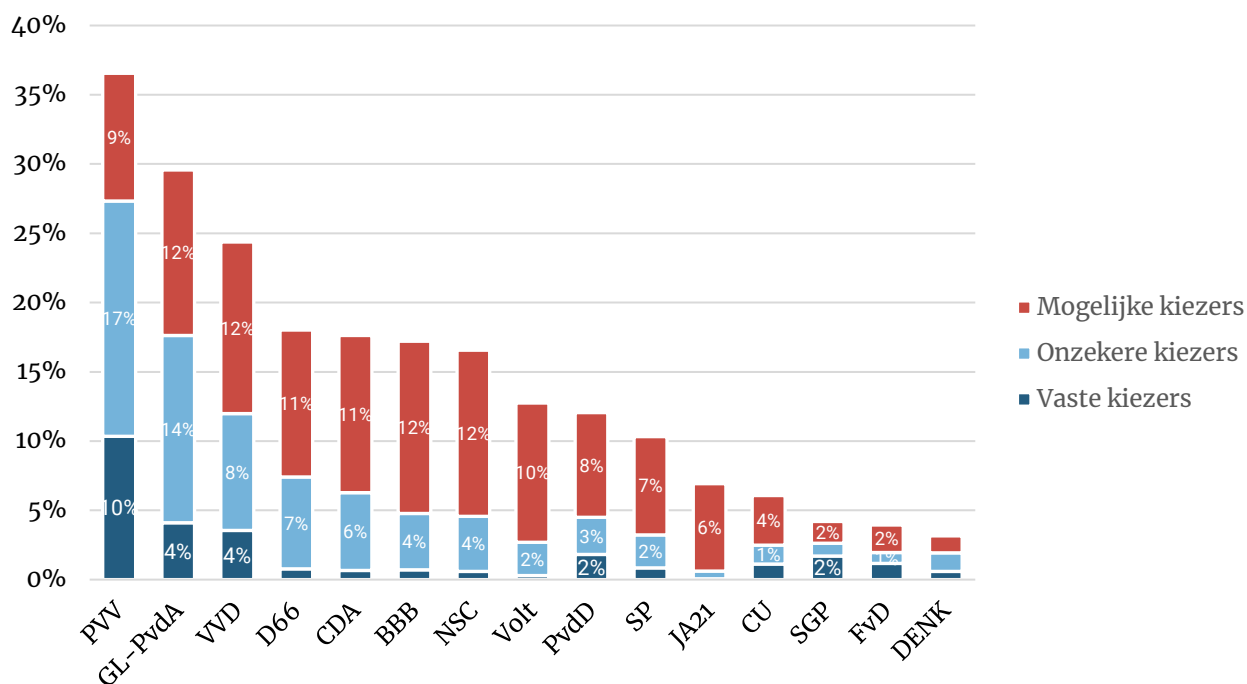
Als we de eerdere bevindingen met elkaar in verband brengen komen we tot onderstaande grafiek die het totale electorale potentieel van partijen toont. De donkerblauwe balk toont het percentage kiezers dat deze partij als voorkeurspartij heeft en geen enkele andere partij overweegt. De PVV scoort erg goed op dit vlak. Maar liefst tien procent van de kiezers heeft immers een unieke voorkeur voor de PVV. De lichtblauwe balk toont het percentage kiezers dat een voorkeur heeft voor deze partij maar ook nog andere partijen overweegt.

De rode balk toont het percentage kiezers dat een partij overweegt maar een voorkeur heeft voor een andere partij. Bijvoorbeeld: negen procent van de kiezers die zouden willen stemmen overwegen PVV zonder dat de PVV de eerste voorkeur is.

Als we die percentages bij elkaar optellen komen we tot een totaal potentieel. Voor de PVV bedraagt dit maar liefst 37 procent van het electoraat. Daarna volgen GL-PvdA (29%) en VVD (24%). Het potentieel van D66, CDA, BBB en NSC is ongeveer even groot (ca. 17%).

Figuur 1.1: Totaal potentieel politieke partijen

Basis: zou zeker/waarschijnlijk stemmen (n=1.711)

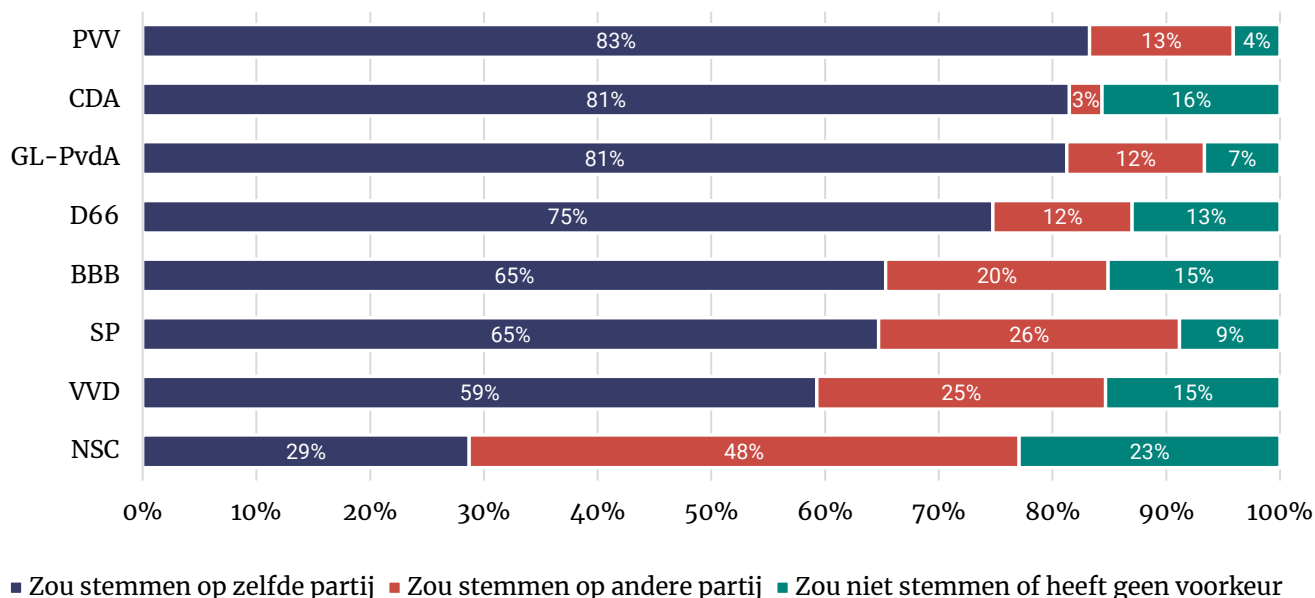
Bron: Ipsos I&O (juni, 2024)

1.4 PVV, CDA en GroenLinks-PvdA houden kiezers TK23 het best vast

Onderstaande figuur illustreert in welke mate partijen hun kiezers sinds de Tweede Kamerverkiezingen van 2023 hebben weten vast te houden. Kiezers die afgelopen november op PVV, CDA en GL-PvdA stemden zouden dat nog steeds doen in vier op de vijf gevallen. Vooral NSC slaagt er slecht in kiezers vast te houden. Drie op tien zou wederom NSC stemmen, de helft preferereert nu een andere partij terwijl de rest niet zou stemmen of geen voorkeur heeft.

Figuur 1.2: Huidige stemintentie naar kiezersgroep Tweede Kamerverkiezingen 2023

Basis: stemde bij TK-verkiezingen 2023 (n=1.580).

Bron: Ipsos I&O (juni, 2024)

1.5 Waarom 'verliest' PVV ten opzichte van vorige maand?

We kunnen niet één op één vaststellen waarom kiezers sinds mei overstappen van PVV naar andere partijen (aangezien we deze keer niet werkten met een 'rolling panel'). Het aandeel dat de PVV 'verliest' is bovendien klein en niet significant (van 30,0% naar 27,3%; 4 zetels).

Wel kunnen we dit indirect afleiden met behulp van andere vragen, zoals de mate van tevredenheid met en vertrouwen in de coalitie zoals behandeld in hoofdstuk 2. Hieruit blijkt dat PVV-kiezers nu minder tevreden zijn met en vertrouwen hebben in het nieuwe kabinet omdat in dit kabinet het PVV-beleid wordt verwaterd. Dit wordt in de eerste plaats de andere coalitiepartijen, met name NSC en VVD, verweten, maar – het gebeurde met medeverantwoordelijkheid van de PVV. Bovendien zijn veel kiezers ontevreden dat Wilders geen premier is geworden.

1.6 Waarom winnen PVV, CDA en PvdD ten opzichte van TK'?

Drie partijen staan op duidelijke winst ten opzicht van de Tweede Kamerverkiezingen van 2023: PVV, CDA en de Partij voor de Dieren.

PVV trekt voornamelijk kiezers van VVD en NSC. Ex-NSC'ers beschuldigen partijleider Pieter Omtzigt van 'gedraai'. Door de lengte van het formatieproces zijn deze kiezers gaan twijfelen of NSC wel een rechts kabinet wilde. De PVV was hier duidelijker voor en daarom nu een aantrekkelijk alternatief. Ook de VVD wordt verweten het kabinet in eerste instantie te saboteren. Voormalig VVD'ers waarderen bovendien het strenge asielbeleid van de PVV. Zij zijn voor een stevig rechts kabinet en spreken daarom nu hun steun uit voor de partij van Geert Wilders.

Ik had eerst NSC gestemd, maar twijfel vanwege het lange formatieproces, het wel/niet meedoen van de partij

- Stemde bij TK'23 NSC

De VVD begon al gelijk met gezeur, na de verkiezingen, over niet willen deelnemen aan een regering. Dat was de spreekwoordelijke druppel in het ongeloofwaardigheid- en betrouwbaarheidsverhaal van de VVD. Ik walg van zulke politieke spelletjes en showtjes om je zin te krijgen. Voor mij voorlopig geen VVD meer

- Stemde bij TK'23 VVD

VVD (heb ik 54 jaar op gestemd) heeft veel te veel laten gebeuren en niet ingegrepen op diverse zaken. Ik stem nu PVV hoofdzakelijk om immigratie aan te pakken.

- Stemde bij TK'23 VVD

Ook CDA wint ook vooral kiezers van NSC (10% NSC-kiezers TK'23 zou nu CDA stemmen) en VVD (6%). Anders dan de kiezers die vanuit deze partijen naar de PVV overstappen nemen deze partijen het NSC en VVD juist kwalijk dat ze met de PVV in zee zijn gegaan. Voormalig NSC'ers noemen bovendien het optreden van Omtzigt. CDA wordt gezien als een goed en betrouwbaar alternatief waarbij normen en waarden nog hoog in het vaandel staan. Ook fractievoorzitter Henri Bontenbal trekt kiezers. Voormalig VVD-kiezers geven doorgaans dezelfde redenen.

De fractievoorzitter van het CDA doet het heel goed en Pieter Omtzigt twijfelt te veel.

- Stemde bij TK'23 NSC

Uitgangspunten CDA passen beter bij midden kabinet. VVD heeft zich te veel in hoek laten zetten door PVV.

- Stemde bij TK'23 VVD

Partij voor de Dieren trekt plukjes kiezers weg bij allerlei partijen. Het grootste deel is afkomstig van GroenLinks-PvdA (4% GL-PvdA-kiezers TK'23 zou nu PvdD stemmen). De duidelijke standpunten over klimaat en duurzaamheid is voor nieuwe PvdD-kiezers doorgaans de belangrijkste reden voor een overstap.

Ik ben met name lid van de PvdD omdat zij een einde willen aan de bio industrie. Afgelopen keer heb ik strategisch links gestemd omdat ik hoopte dat we zo groter konden worden dan rechts

- Stemde bij TK'23 GL-PvdA

2 Het aanstaande kabinet

2.1 Tevredenheid

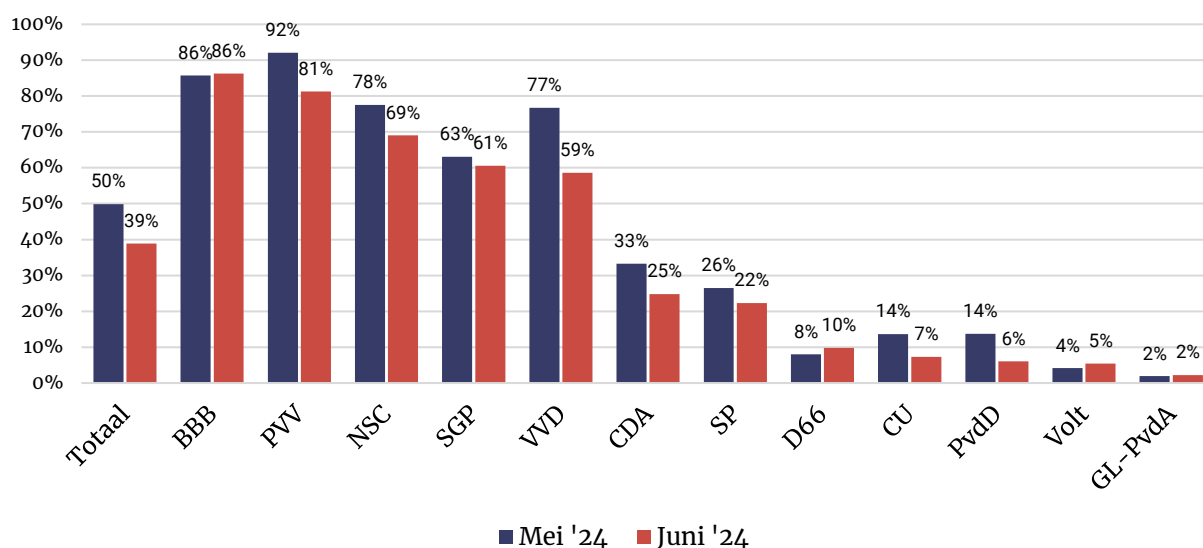
In mei, na de presentatie van het hoofdlijnenakkoord, waren kiezers redelijk tevreden over het nieuwe kabinet van PVV, VVD, NSC en BBB. De helft (50%) gaf aan heel of tamelijk tevreden te zijn terwijl 39 procent ontevreden te zijn. Nu, een maand later, is dit aanzienlijk gedaald: 39 procent is zeer of tamelijk tevreden, 43 procent is niet zo of helemaal niet tevreden. Het aandeel 'weet ik niet' steeg van 11 naar 18 procent.

Het meest enthousiast zijn nog steeds kiezers van BBB (kiezers die nu op deze partij zouden stemmen: 86% is tevreden). Onder de huidige PVV-kiezers nam het enthousiasme wat af (van 92% naar 81%). Maar vooral VVD-kiezers (van 77% naar 59%) en NSC-kiezers (van 78% naar 69%) zijn nu minder tevreden.

Van de oppositiepartijen zijn SGP-kiezers het vaakst tevreden, dit is stabiel (van 63% naar 61%). Kiezers van andere oppositiepartijen zijn niet erg tevreden met het nieuwe kabinet.

Figuur 1.2: Hoe tevreden of ontevreden bent u met het nieuwe kabinet van PVV, VVD, NSC en BBB?

Basis: allen (n = 1.979, aandeel 'tevreden', uitgesplitst naar huidige politieke voorkeur)

Bron: Ipsos I&O, 17 juni 2024

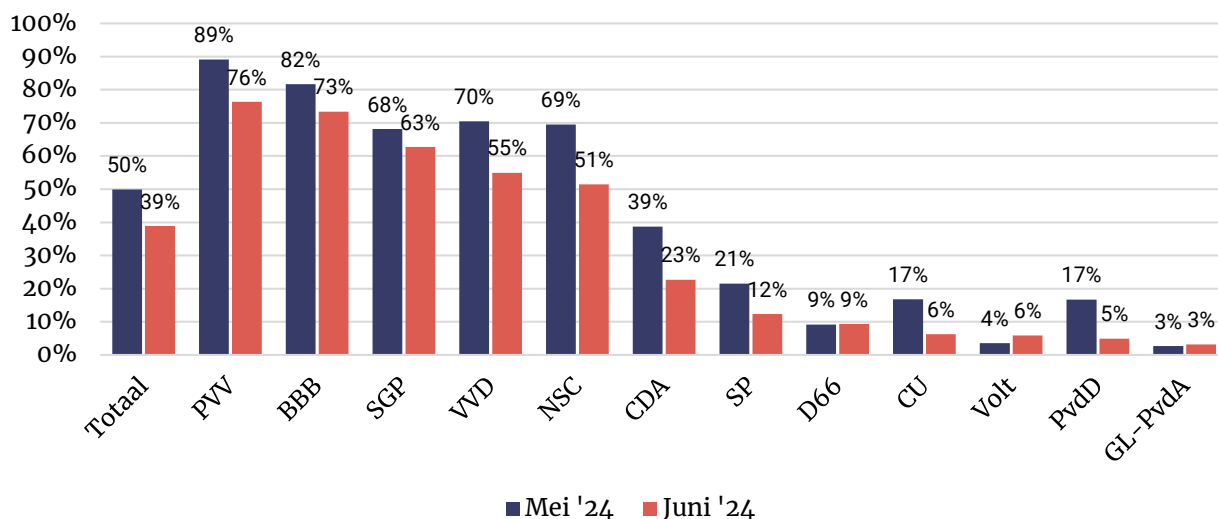

Als we uitgaan van het stemgedrag in november 2023 zien we dat kiezers van PVV en BBB nog steeds het meest enthousiast zijn, al nam dat enigszins af (PVV: van 89% naar 76%, BBB: van 82% naar 73%). Vooral VVD-kiezers (van 70% naar 55%) en NSC-kiezers uit november zijn nu minder tevreden.

Van de oppositiepartijen zijn SGP-kiezers het vaakst tevreden, dit daalde licht (van 68% naar 63%). Kiezers van andere oppositiepartijen zijn eerder ontevreden dan tevreden en hier nam dat nog verder af.

Figuur 1.2: Hoe tevreden of ontevreden bent u met het nieuwe kabinet van PVV, VVD, NSC en BBB?

Basis: allen (n = 1.979, aandeel 'tevreden', uitgesplitst naar stemgedrag TK23)

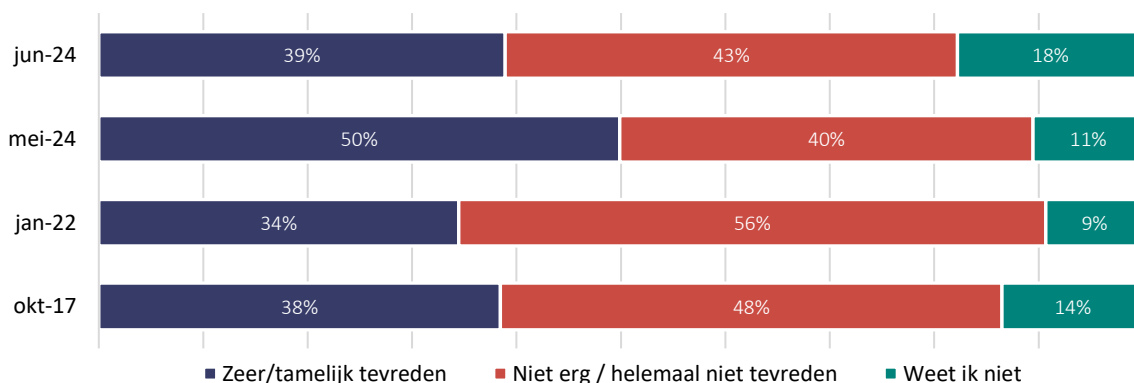
Bron: Ipsos I&O, 17 juni 2024

Nog steeds meer enthousiasme dan over Rutte III en IV

In vergelijking met kabinet Rutte III en IV zijn kiezers iets tevredener. In mei maakten we de kanttekening dat de meting in 2022 plaatsvond nadat alle bewindspersonen al waren benoemd en dat de tevredenheid zou kunnen dalen als de kabinetsploeg is samengesteld. Dat blijkt nu het geval, al is nog steeds een iets groter deel tevreden dan begin 2022 (39% versus 34%) en een kleiner deel ontevreden (43% versus 56%).

Figuur 1.2: Hoe tevreden of ontevreden bent u met het nieuwe kabinet?

Basis: allen (n = 1.979)

Bron: Ipsos I&O, 17 juni 2024

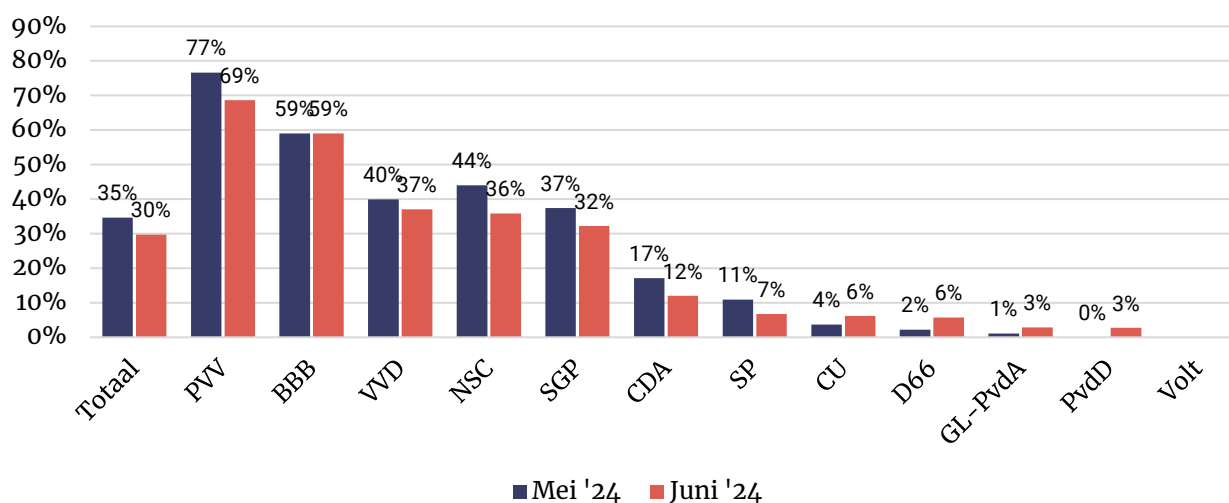
2.2 Vertrouwen in nieuw kabinet

Ook het aandeel dat vertrouwen heeft in het nieuwe kabinet daalde: van 35 naar 30 procent. Dit vertrouwen is nog steeds het hoogst onder kiezers die in november op de PVV stemden, maar ook hier daalde het: van 77 naar 69 procent. BBB-kiezers oordelen met 59 procent vertrouwen stabiel. Onder NSC-, VVD- en SGP-kiezers neemt het licht af en hebben meer kiezers weinig tot geen vertrouwen dan veel/tamelijk veel.

Onder kiezers van alle andere partijen is het vertrouwen zeer laag (hoogst: CDA, met 12%).

Figuur 1.3: Hoeveel vertrouwen heeft u in het nieuwe kabinet van PVV, VVD, NSC en BBB?

Basis: allen (n = 1.979, aandeel 'heeft veel/tamelijk veel vertrouwen', uitgesplitst naar stemgedrag TK23)

Bron: Ipsos I&O, 21 mei 2024

Waarom hebben kiezers geen of weinig vertrouwen in het nieuwe kabinet?

Degenen die niet zoveel of geen vertrouwen hebben in het aanstaande kabinet vroegen we: “Wat maakt dat u geen/ niet zoveel vertrouwen heeft in het nieuwe kabinet? Wat moet dit kabinet doen om uw vertrouwen te winnen?”

Een algemeen gedeeld oordeel is dat de aanloop zo rommelig en ruzieachtig was en dat de verschillen tussen de vier partijen zo groot zijn, dat er weinig goeds van wordt verwacht. Ook is er veel twijfel over de kwaliteit van de ministers, met name die van de PVV. Verschillend oordelen kiezers van partijen over ‘de andere kant’, dan wel de andere coalitiepartij of leider, dan wel de oppositie- of regeringspartijen.

Kiezers van coalitiepartijen hebben vooral praktische bezwaren en twijfels (weinig principiële), bij kiezers van de linkse oppositie betreft het juist principiële bezwaren. Hieronder behandelen we de kiezers van de – in dit verband – belangrijkste partijen.

PVV-kiezers

PVV-kiezers (uit november 2023) hebben weliswaar het meest vertrouwen in de nieuwe coalitie, maar dit daalde wel (naar 69%). Degenen die er weinig of geen vertrouwen in hebben, geven daarvoor grofweg drie redenen:

- De andere coalitiepartijen, met name NSC en VVD, verwateren het PVV-beleid. Wilders had premier moeten worden. Omtzigt is niet te vertrouwen.
- De weg naar het vormen deze coalitie was dermate rommelig en ruzieachtig, dat er geen vertrouwen is in de te verwachten stabiliteit.
- Deze coalitie krijgt waarschijnlijk geen eerlijke kans (met name de oppositie ligt te veel dwars).

Hieronder de citaten die dit illustreren:

Andere coalitiepartijen verwateren het PVV-beleid en zijn niet betrouwbaar

De andere partijen kijken niet naar het volk en gaan tegen de pvv in waardoor pvv teveel water bij de wijn moet doen. Dik kan een keer fout gaan.

Omtzigt vind ik niet betrouwbaar en Wilders had premier moeten worden

De partijen hebben niet dezelfde doelen voor ogen. Ze gaan het nooit eens worden over de belangrijke punten. Ze moeten NSC eruit gooien en VVD een nieuwe leider geven.

Ik denk dat NSC vroegtijdig de stekker eruit trekt, omdat hij gewoon niet overweg kan met Wilders.

NSC de partij van Pieter Omtzigt nijgt teveel naar links, hun visie lijkt op de van D66

NSC en BBB geen stabiele partijen. De Wet Transformatie Pensioenen terugdraaien.

Partners van pvv zijn onbetrouwbaar.

De VVD eruit en Wilders president.

Dingen waar maken die er belooft zijn en er niet van terug komen.

Het is een bijeengeraapt zootje.

Formatie rommelig en ruzieachtig, geen vertrouwen in stabiliteit.

De tijd die nodig is geweest om een kabinet te vormen. Van de winnende partij iemand premier maken.

Doelen zonder plannen, lijken niet waargemaakt te kunnen worden. Moet nu blijken of ze ook doen wat ze beloven.

Er is elke keer zoveel gedoe. En begrijp niet waarom Wilders geen minister president mag worden na een democratische stem uitslag

Er was veel discussie over de vorming van de coalitie. Als dit wat makkelijker gegaan was had ik meer vertrouwen gehad

Deze coalitie krijgt geen eerlijke kans

Ik denk niet dat deze partijen goed bij elkaar passen en niet lang duurt voordat het valt

Ik denk niet dat ze een goede/eerlijke kans zullen krijgen en op veel tegenwerking stuiten

Oppositie moet gewoon stoppen met dwarsliggen omdat t pvv is en hem kans geven te regeren

De samenwerking met NSC, de invloed van de media en linkse partijen die de zaak frustreren.

VVD-kiezers

VVD-kiezers hebben niet zoveel vertrouwen in de nieuwe coalitie (maar 37% heeft dat). Hiervoor zien we ongeveer dezelfde redenen als bij de PVV-kiezers, al richt de kritiek zich – vanzelfsprekend – op andere hoofdrolspelers. Opvallend: weinig VVD-kiezers hebben principiële, rechtstatelijke bezwaren. Een enkeling wel, maar het merendeel van de bezwaren is van praktische aard. De belangrijkste categorieën kritiek:

- Er is geen onderling vertrouwen. Er zijn eigenlijk vier partijen en vier ego's. Verwachting dat coalitie niet lang stand houdt. Wantrouwen tegen Wilders.
- De andere coalitiepartijen kunnen geen goede bewindslieden leveren, de VVD wel.
- Geen vertrouwen dat plannen gerealiseerd gaan worden.

Hieronder de citaten die dit illustreren:

Geen onderling vertrouwen, coalitie houdt niet lang stand, wantrouwen tegen Wilders

Te veel tegenstellingen en te weinig bestuurlijke ervaring bij drie van de partijen.

Er is geen vertrouwen onderling. Kan niet ook met zo'n dictator als Wilders. Omtzigt is een goede 2de dictator. Beide heren willen alleen zelf de touwtjes in handen hebben. Van der Plas weet niet wat ze daar doet en Yesilgoz vind ik volstrekt ongeschikt voor de VVD.

Geen chemie onderling, wilders en omtzigt zijn moeilijke mensen.

Instabiel maar alles beter dan de linkse kerk met Timmermans, daar gruwel ik van.

Drie eenmans/ vrouw partijen met weinig ervaring en Wilders gedraagt zich soms als mini Trump. Behoorlijk gaan regeren zonder drama.

Grote verschillen tussen de partijen, de onervarenheid en het gedoe tijdens de formatie.

Eenheid vormen en zo naar buitentreden, niet regering zijn van 4 partijen en ego's.

Hr Wilders geeft mij geen vertrouwen.

De tijd van de formatie. Nu weer problemen met de aangewezen ministers.

Denk dat het geen stand houdt vanwege teveel verschillen vd coalitie partijen

Om mijn vertrouwen te winnen moeten ze doen wat ze van plan zijn en er niet maanden mee bezig zijn.

Het is een moetje, ze zijn bang voor nieuwe verkiezingen. Gewoon hun best doen, belofte maakt schuld vooral voor Omtzigt.

Andere coalitiepartijen leveren geen goede bewindslieden

De keuze van verschillende ministers en houdt de PVV het gematigde beleid vol?

3 van de 4 partijen hebben weinig goede mensen die minister kunnen worden. De kwaliteit van de politici is te laag."

Alleen de VVD heeft ervaring met besturen, kans op conflicten is heel groot.

Ik vind de gekozen ministers nog te onbekend en het feit dat de eerste al afvalt bij de PVV omdat die niet door de 'keuring' komt van de AIVD zorgt niet voor extra vertrouwen.

Geen vertrouwen dat plannen gerealiseerd gaan worden

Het is heel fragiel. Er zitten 3 partijen in die voorheen in de oppositie zaten. En overall tegen aan schopte. Nu roepen ze even makkelijk dat ze het wel even gaan aanpassen. Echter gaat dat niet ivm de wetgeving. Ik ben benieuwd.

Bewijzen dat de grootspraak van BBB en PVV ook waargemaakt wordt.

Er zit veel tegenstellingen in de diverse partijen. Het is de vraag of de nu gekozen compromissen het wel gaan houden.

Ik vrees dat het geen stabiel kabinet is en men weinig voor elkaar gaat krijgen. Zodra de eerste zaken concreet worden opgepakt zal ik wellicht positiever worden.

Eerst zien dan geloven.

Principieel

Ik vind dit kabinet niet goed. PVV ben ik tegen. Zie nu al dat het extreme weer boven komt en er nu alweer drie mensen niet door mogen ivm screening. Piet Omtzigt is ook goed door de mand gevallen. BBB denkt dat ze 'even' in Brussel alles kunnen wijzigen.

Breken de cultuur af. Momenteel ministerkandidaten met te extreme ideeën.

NSC-kiezers

Ook slechts een derde (36%) van de NSC-kiezers uit 2023 heeft vertrouwen in deze coalitie en de kritiek lijkt op die van de VVD-kiezers: veel wantrouwen – met name jegens Wilders – weinig stabiliteit verwacht, hooguit voordeel van de twijfel. En ook hier: eerder praktische dan principiële bezwaren.

Hieronder de citaten die dit illustreren:

Geen samenhang tussen leden kabinet en geen ervaring bij kabinetsleden. PVV-ers zijn klaplopers.

Ik geef ze de kans. Maar ik heb niet zo veel vertrouwen in enkele door de PVV haar voorgestelde ministers.

Ik mis toch wel bij enkele partijen ervaring/intelligentie, daarnaast loopt het hele proces ook niet zo lekker met het zoeken naar ministers etc. Maar ja dit kabinet is nog altijd beter dan een links kabinet...

Meeste plannen zijn niet realistisch, eerst maar eens aantreden en een regeringsverklaring opstellen en laten zien dat ik het mis heb door resultaten te boeken.

Instabiel, onwaarschijnlijk dat ze de regeringsperiode volmaken

Ik heb geen enkel vertrouwen in de PVV en de boevenbende die daar achter zit

Samengeraapt zootje met Wilders aan het roer. Kan niet goed gaan.

Standpunten liggen ver uit elkaar. PVV is een eenmanspartij.

Omdat PVV mee doet

Ik ben bang dat de polarisatie toe zal nemen in Nederland. Maar ik ben wel voor meer aandacht voor de afgehaakten in Nederland en minder prioriteit voor leden en kiezers van D66 en de VVD. Wegwezen met die Tesla rijders. Binnenkort steken de afgehaakten alle Tesla's in de brand. De revolutie komt eraan. Dat moeten wij voorkomen met de NSC.

GL-PvdA-kiezers

GL-PvdA-kiezers hebben geen vertrouwen in deze coalitie: 3 procent van de TK23-kiezers en 1 procent van de huidige GL-PvdA-kiezers heeft dat wel, respectievelijk 95 en 97 procent heeft dat niet. Deze kiezers zijn vooral kritisch om principiële redenen, maar ze geven ook praktische kritiek.

- Ze zien dit aanstaande kabinet als extreemrechts, ondemocratisch of racistisch. 'Geen moreel kompas'. Opvallend is hoe vaak gezegd wordt dat het beleid is dat is gebaseerd op leugens of valse informatie.
- Men verwacht rampzalige gevolgen voor het klimaat en de natuur.
- Praktische bezwaren: geen ervaring, geen samenhang, geen stabiliteit.

Hieronder de citaten die dit illustreren:

Principieel tegen

Veel liegen, zwalken de en tegenstrijdige uitspraken, mensen met onethisch achtergrond, geen moreel kompas. Ik vrees dat ze niet in staat zijn iets te doen waardoor ze vertrouwen winnen, ...behalve opstappen.

De PVV is een extreem-rechtse beweging, is ondemocratisch en staat voor alles waar ik tegen ben. De BBB maakt de Nederlandse landbouwsector en ons landschap kapot. Dit kabinet gaat de plannen van deze partijen proberen uit te voeren. Het kan alleen mijn vertrouwen winnen als het daar vanaf ziet en compleet ander beleid gaat maken.

Eerst zien.... Maar vooraf geen vertrouwen. Teveel verkeerde uitgangspunten, zoals Nederlanders eerst en met een goed gevulde portemonnee, en veel te veel koeien die alleen maar worden geëxporteerd, dat kan wel minder, nergens voor nodig, de arme dieren.

Extreem-rechtse regering. Geen oog voor de natuur, klimaatverandering. Discriminatie van minderheden.

Van idealen wisselen. Verder beloven ze veel en maken ze er niks van waar (wat op sommige vlakken maar goed is ook)

Gebrek aan ervaring en geen overeenstemming tussen partijen. Focus ligt op zaken die ik minder belangrijk vind en ook minder de lage tot midden inkomens zullen helpen

Een extreem rechtse partij die regering gaat vormen en oproept tot verdeling in de samenleving lijkt mij geen goede basis voor een democratisch land

Een extreem rechtse regering die afschuwelijke dingen zegt over minderheden. Valse informatie verschaft over migranten, klimaat en natuur.

Dit kabinet zal mijn vertrouwen nooit krijgen, zij sluiten mensen uit en de polarisatie zal allen maar groter worden door dit kabinet.

Dit kabinet is geformeerd rondom verhalen en leugens. Ik hoop dat ze de woningcrisis gaan aanpakken en de zogenaamde asielcrisis laten rusten. Qua regelgeving mag het wel wat minder want alles staat zo'n beetje stil in dit land.

Dit kabinet is een extreem rechts populistisch kabinet gebaseerd op rancune en wrok gelardeerd met minachting voor de wetenschap. Het kabinet van leugens, racisme en boerenbedrog. Een kabinet van een racistische Putin en Orban knuffelaar, een complotdenkende varkensboerin, een katholieke conservatieve draaikont en een leugenachtige populistische neoliberal. Dus dit kabinet kan niets doen om mijn vertrouwen te winnen.

Dit kabinet gaat mijn vertrouwen niet winnen. Zie alleen de aanloop naar dit kabinet, pvv leden met vage achtergronden, politici die allang verdwenen hadden moeten zijn van het toneel, een partij die niet verder komt dan landbouw en hiervoor leugens en bedrog verspreidt. Verschrikkelijk.

Klimaat, natuur, sociaal, racisme

Eerlijk en sociaal zijn en inzetten op verbieden van landbouwgif en de veestapel drastisch terugbrengen

Dit kabinet is alleen voor de blanke Nederlander. Alles wat niet blank is is minderwaardig. Ik maak me zorgen over hoe ikzelf en mijn zoon behandeld gaan worden.

Praktisch: weinig ervaring, geen samenhang

Er zit teveel frictie en wantrouwen in het kabinet. Dat gaat voor een confrontatie zorgen waardoor het gaat klappen

De beoogde ministers zijn totaal ongeschikt. Dit kabinet mag gewoon NIET aantreden!

3 Leiders

3.1 Ministers: bekendheid

We legden de namen van voor van degenen die – op vrijdagmiddag 14 juni) minister leken te worden. Op dit moment (19 juni lijken dit daadwerkelijk de bewindslieden te zijn). Alleen de naam werd getoond, niet de partij of het ministerie.

Het bekendst is Mona Keijzer, de aanstaande BBB-minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening: 76 procent kent haar. Daarna volgen oud-Kamerleden Fleur Agema (PVV, Volksgezondheid, Welzijn en Sport: 57%) en Sophie Hermans (VVD, Klimaat en groene groei: 56%).

Pas dan volgt Dick Schoof, de beoogd premier die partijloos is. Slechts 44 procent kent hem.

Marjolein Faber (PVV, Asiel en migratie) is bekend bij 27 procent, Femke Wiersma (BBB, Landbouw) bij 21 procent.

Alle andere ministers zijn bekend bij slechts 11 procent of nog minder dan dat. De NSC-ministers (Eppo Bruins 11%, Caspar Veldkamp 2%, Judith Uitermark 2%) zijn het minst bekend. Ook David van Weel, VVD, Justitie en Veiligheid, is bij slechts 2 procent bekend.

Eén op zeven kent geen van deze namen.

Tabel 3.1 – Bekendheid ministers

Hieronder ziet u de namen van personen die minister (lijken te) worden. Welke daarvan kent u? (Alleen de naam werd getoond, niet de partij of het ministerie) Uitgesplitst naar huidige partijvoorkeur.

	Totaal	PVV	GL-PvdA	VVD	NSC	D66	BBB
Mona Keijzer (BBB, Volkshuisvesting, RO)	76%	76%	83%	87%	92%	88%	86%
Fleur Agema (PVV, gezondheidszorg)	57%	59%	66%	66%	76%	73%	46%
Sophie Hermans (VVD, Klimaat, gr. groei)	56%	55%	66%	70%	87%	75%	53%
Dick Schoof (partijloos, AZ, premier)	44%	46%	50%	58%	60%	43%	43%
Marjolein Faber (PVV, Asiel en migratie)	27%	33%	33%	31%	25%	34%	20%
Femke Wiersma (BBB, Landbouw)	21%	26%	18%	22%	31%	20%	40%
Eppo Bruins (NSC, Onderwijs, C&W)	11%	10%	11%	14%	16%	19%	14%
Ruben Brekelmans (VVD, Defensie)	11%	11%	11%	19%	16%	21%	7%
Eddy van Hijum (NSC, Sociale zaken)	11%	8%	15%	12%	34%	23%	13%
Barry Madlener (PVV, Infra en Waterstaat)	11%	15%	15%	15%	11%	12%	11%
Eelco Heinen (VVD, Financiën)	6%	6%	7%	11%	6%	11%	6%
Reinette Klever (PVV, Buitenl. handel en Ontw. hulp)	5%	6%	6%	3%	8%	6%	5%
Dirk Beljaarts (PVV, Economische Zaken)	4%	7%	3%	7%	6%	5%	4%
Caspar Veldkamp (NSC, Buitenlandse Zaken)	2%	2%	2%	2%	9%	2%	1%
David van Weel (VVD, Justitie en Veiligheid)	2%	2%	2%	3%	3%	5%	0%
Judith Uitermark (NSC, Binnenlandse Zaken)	2%	2%	2%	4%	5%	1%	3%
Geen van deze	17%	16%	12%	9%	2%	9%	10%

Bron: Ipsos I&O, 17 juni 2024

Vergelijking met vorige kabinet

In vergelijking met het vorige kabinet – direct na aantreden – is dit een zeer onbekende ministersploeg. De premier – Mark Rutte – was bekend bij 99 procent, vicepremiers Sigrid Kaag, Wopke Hoekstra en Carola Schouten tussen de 81 en 97%.

Gemiddeld kende men toen 48 procent van de 20 ministers. Nu is dat 22 procent van de 16 ministers. Slechts 1 procent kende geen van hen.

Tabel 3.2 – Bekendheid ministers 2024 versus 2022

“Hieronder ziet u de namen van alle ministers. Welke daarvan kent u?”

2024		2022	
Mona Keijzer	76%	Mark Rutte	99%
Fleur Agema	57%	Hugo de Jonge	98%
Sophie Hermans	56%	Sigrid Kaag	97%
Dick Schoof	44%	Wopke Hoekstra	95%
Marjolein Faber	27%	Rob Jetten	90%
Femke Wiersma	21%	Ernst Kuipers	87%
Eddy van Hijum	11%	Carola Schouten	81%
Eppo Bruins	11%	Kajsa Ollongren	80%
Barry Madlener	11%	Robbert Dijkgraaf	65%
Ruben Brekelmans	11%	Dilan Yesilgöz	47%
Eelco Heinen	6%	Mark Harbers	35%
Reinette Klever	5%	Hanke Bruins Slot	19%
Dirk Beljaarts	4%	Dennis Wiersma	16%
David van Weel	2%	Franc Weerwind	12%
Judith Uitermark	2%	Karien van Gennip	9%
Caspar Veldkamp	2%	Christianne van der Wal	7%
		Henk Staghouver	7%
		Conny Helder	5%
		Micky Adriaansens	4%
		Liesje Schreinemacher	3%
Geen van deze	17%	Geen van deze	1%
Gemiddeld	22%	Gemiddeld	48%

Bron: Ipsos I&O, 17 juni 2024; januari 2022

3.2 Ministers: waardering

De aankomend minister met het hoogste waarderingcijfer is David van Weel: een 7,0. Hier dient echter de kanttekening bij te worden gemaakt dat slechts 2 procent hem kent. Eelco Heinen krijgt eveneens een ruime voldoende (een 6,8), maar ook hij is nog zeer onbekend (6%).

Dick Schoof, de aanstaande premier, wordt beoordeeld met een keurige 6,7. Hij wordt van links tot rechts (gematigd) positief ontvangen. Enkele toelichtingen onder de tabel.

Daarna volgt een groep ministers die tussen een 6 en een 6,5 scoren: Dirk Beljaarts, Eddy van Hijum, Eppo Bruins, Caspar Veldkamp, Judith Uitermark, Femke Wiersma, Ruben Brekelmans.

Echt laag gewaardeerd worden Barry Madlener (4,5) en Marjolein Faber (4,1). PVV-kiezers zijn gematigd positief (beiden krijgen een 6,8), maar links-progressieve kiezers geven ze een 2.

Tabel 3.3 – Waardering ministers

Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u elke politicus waardeert? (Alleen de naam werd getoond, niet de partij of het ministerie) Uitgesplitst naar huidige partijvoorkeur. (n-min = 20)

	Totaal	N =	PVV	GL- PvdA	VVD	NSC	D66	BBB
David van Weel (VVD, Justitie en Veiligheid)	7,0	48						
Eelco Heinen (VVD, Financiën)	6,8	130						
Dick Schoof (partijloos, AZ, premier)	6,7	889	7,4	5,9	7,3	7,6	6,4	7,6
Dirk Beljaarts (PVV, Economische Zaken)	6,5	88						
Eddy van Hijum (NSC, Sociale zaken)	6,5	239	6,6	6,0		8,1	6,6	
Eppo Bruins (NSC, Onderwijs, C&W)	6,3	232	6,7	5,2	7,0	7,1	6,5	
Caspar Veldkamp (NSC, Buitenlandse Zaken)	6,3	36						
Judith Uitermark (NSC, Binnenlandse Zaken)	6,2	42						
Femke Wiersma (BBB, Landbouw)	6,1	411	7,1	4,3	6,4			7,6
Ruben Brekelmans (VVD, Defensie)	5,9	216						
Fleur Agema (PVV, gezondheidszorg)	5,6	1166	7,9	3,5	5,8	6,3	4,0	7,3
Sophie Hermans (VVD, Klimaat, gr. groei)	5,6	1162	5,2	5,0	6,9	5,6	6,3	5,9
Mona Keijzer (BBB, Volkshuisvesting, RO)	5,3	1538	5,2	5,0	6,9	5,6	6,3	5,9
Reinette Klever (PVV, Buitenlandse handel)	5,3	96	7,6					
Barry Madlener (PVV, Infra en Waterstaat)	4,5	232	6,8	1,8	4,5			
Marjolein Faber (PVV, Asiel en migratie)	4,1	541	6,8	1,9	4,4		2,3	

Bron: Ipsos I&O, 17 juni 2024

3.2.1 Vergelijking met vorige kabinet

Overigens lijkt de *gemiddelde* waardering sterk op die van de ministersploeg: nu een 5,9, toen een 6,0. Dat kwam doordat de ministers van VVD, D66 en CDA die voor een tweede termijn gingen (Rutte IV: Mark Rutte, Sigrid Kaag, Rob Jetten, Wopke Hoekstra, Kajsa Ollongren) op dat moment vrij impopulair waren, net als het hele kabinet. Nieuwkomers Robbert Dijkgraaf en Ernst Kuipers trokken het gemiddelde omhoog.

Ook nu krijgen relatieve nieuwkomers als David van Weel, Eelco Heinen en Dick Schoof het voordeel van de twijfel, terwijl degenen met enige staat van dienst Fleur Agema, Sophie Hermans, Mona Keijzer, Barry Madlener en Marjolein Faber, juist relatief lage waarderingen krijgen.

2022		2024	
Robbert Dijkgraaf	7,2	David van Weel (VVD)	7,0
Ernst Kuipers	7,1	Eelco Heinen (VVD)	6,8
Micky Adriaansens	6,7	Dick Schoof (partijloos)	6,7
Conny Helder	6,5	Dirk Beljaarts (PVV)	6,5
Karien van Gennip	6,5	Eddy van Hijum (NSC)	6,5
Franc Weerwind	6,5	Eppo Bruins (NSC)	6,3
Hanke Bruins Slot	6,4	Caspar Veldkamp (NSC)	6,3
Christianne van der Wal	6,3	Judith Uitermark (NSC)	6,2
Liesje Schreinemacher	6,0	Femke Wiersma (BBB)	6,1
Carola Schouten	6,0	Ruben Brekelmans (VVD)	5,9
Dilan Yesilgöz	5,9	Fleur Agema (PVV)	5,6
Dennis Wiersma	5,9	Sophie Hermans (VVD)	5,6
Mark Harbers	5,7	Mona Keijzer (BBB)	5,3
Hugo de Jonge	5,7	Reinette Klever (PVV)	5,3
Rob Jetten	5,5	Barry Madlener (PVV)	4,5
Wopke Hoekstra	5,5	Marjolein Faber (PVV)	4,1
Henk Staghouwer	5,2		
Mark Rutte	5,1		
Sigrid Kaag	5,0		
Kajsa Ollongren	4,9		
Gemiddelde	6,0	Gemiddelde	5,9

3.2.2 Dick Schoof: voordeel van de twijfel

Dick Schoof, de aanstaande premier, wordt beoordeeld met een keurige 6,7. Kiezers van de coalitiepartijen beoordelen hem met een 7,3 tot 7,6, kiezers van GL-PvdA en D66 geven hem ook een (nipte) voldoende. Hetzelfde geldt overigens voor kiezers van CDA, SP, SGP, CU, Volt: allemaal tussen 6 en 7 of net iets daarboven. Alleen kiezers van PvdD (4,6) en FvD (3,9) oordelen kritischer.

Kiezers zeggen over Dick Schoof dat hij een prima staat van dienst heeft, dat hij daarmee de indruk wekt dat hij dit zou moeten kunnen. ‘Het voordeel van de twijfel’ lezen we regelmatig. Die twijfel wordt ook uitgedrukt: we moeten zien of hij echt leiding kan geven aan dit – verdeelde – kabinet. “Hij wordt de marionet van Geert Wilders”, zegt een VVD-kiezer. “Hij komt bij mij over als iemand die sterk genoeg in zijn schoenen staat om weerstand te bieden tegen Wilders”, zegt een PvdD-kiezer.

Door zijn verleden als directeur van de AIVD. Hij is met zijn arbeidsverleden goed op de hoogte welke gevaren, dreigingen er zijn, of op de loer liggen in Nederland en buitenland. (PVV-kiezer)

1. Dapper dat hij deze taak op zich neemt. 2. lijkt mij een redelijk intelligente en integere man. (GL-PvdA-kiezer)

Een typische ambtenaar, geen politicus. Schuift alles voor zich, past op de winkel. (hopelijk niet te lang) (GL-PvdA-kiezer)

Integer en straalt daadkracht uit, dat is wat we nodig hebben in Nederland. (VVD-kiezer)

De heer Schoof heeft een goede CV. Echter, een kabinet aansturen met 4 partijen die zeer divers zijn is een uitdaging. Ik ben benieuwd of hij leiderschap gaat tonen. Ik geef hem het voordeel van de twijfel. Op basis van zijn verleden zou hij dat moeten kunnen. (VVD-kiezer)

Goede CV en is zeer betrokken bij onderwerpen die ik relevant vind, en ook relevant zijn in de wereld waar we nu in leven. Vooral met het oog op ook Rutte die bij de NAVO komt, lijkt het me een zeer sterke zet. (NSC-kiezer)

Ik ken hem al 30 jaar in allerlei functies en heb er vertrouwen in dat hij dit klusje ook klaart, net als die bij de directie Politie, NCTV, DG AIVD en SG J&V. (BBB-kiezer)

Het is nog even afwachten hoe hij het gaat doen, of hij zich onafhankelijk kan opstellen en een land kan leiden. Voorlopig krijgt hij het voordeel van de twijfel vanwege zijn gedegen achtergrond en werk voor de overheid. Hij zal niet voor niks een topambtenaar zijn. Die trekken meestal daadwerkelijk aan de touwtjes (D66-kiezer)

Ik heb vertrouwen dat een onafhankelijke premier goed in staat zal zijn om de coalitie te leiden. Bovendien heeft hij jarenlang ervaring opgebouwd als topambtenaar. Of hij ook de flexibiliteit heeft om het politieke spel te spelen moet nog blijken. CDA-kiezer

Tot dusver komt hij bij mij over als een geschikt persoon voor de positie als premier. Veel ervaring, weet hoe zaken in de realiteit werken door zijn tijd als ambtenaar. Bovendien komt hij bij mij over als iemand die sterk genoeg in zijn schoenen staat om weerstand te bieden tegen Wilders. (PvdD-kiezer).

De vierde macht nog meer aan de macht. Kan deze man nog buiten ‘gevaar’ denken met zijn achtergrond. Ben niet positief gezien zijn invloed en macht gedurende de covid periode. Maar hopelijk valt het mee. (Zou niet stemmen)

Die is niet gekozen door het volk maar wordt straks wel minister president. (FvD-kiezer)

Een voormalig spion in een kabinet "voor alle Nederlanders" wekt geen vertrouwen. (DENK-kiezer)

Heeft het niet zo op met regels en wetten, zijn leiding ten tijde van corona. Doet waar hij zin in heeft, net als Rutte waar we net vanaf zijn. (PVV-kiezer)

3.3 Fractievoorzitters: bekendheid

Geert Wilders, Pieter Omtzigt, Caroline van der Plas, Thierry Baudet, Frans Timmermans, Dilan Yesilgöz en Rob Jetten zijn bekend bij minstens negen op de tien kiezers. Esther Ouwehand en Henri Bontenbal bij zeven op de tien.

Stephan van Baarle, Chris Stoffer en Jimmy Dijk zijn de minst bekende fractievoorzitters: bekend bij een derde tot een kwart.

Tabel 3.4 – Bekendheid fractievoorzitters

Welke van onderstaande politici kent u? (Basis: allen)

	Mei 2023	Juli 2023	Aug. 2023	20 nov 2023	17 juni 2024
Geert Wilders	94%	95%	95%	94%	96%
Pieter Omtzigt	86%	83%	90%	91%	93%
Caroline van der Plas	86%	89%	88%	89%	93%
Thierry Baudet	91%		92%	89%	90%
Frans Timmermans		79%	84%	87%	90%
Dilan Yesilgöz		75%	77%	85%	90%
Rob Jetten		85%	84%	85%	88%
Esther Ouwehand	51%		55%	70%	72%
Henri Bontenbal		10%	48%	65%	68%
Joost Eerdmans	61%		63%	65%	64%
Mirjam Bikker	22%		36%	49%	53%
Laurens Dassen	36%		40%	48%	49%
Stephan van Baarle				26%	32%
Chris Stoffer				28%	30%
Jimmy Dijk (SP)					25%
Geen van bovenstaande					2%

Bron: Ipsos I&O, 17 juni 2024; januari 2022

3.4 Fractievoorzitters: waardering

Voor een aantal fractievoorzitters vroegen we de waardering. Opvallend is de 6,2 voor Henri Bontenbal. Driekwart jaar geleden – kort na zijn entree als lijsttrekker – noteerden we voor hem een 5,2, nu dus een vol punt hoger. Jimmy Dijk volgt met een keurige 6,0, maar hij is bij slechts 25 procent bekend. (Bontenbal ondertussen bij 68%).

Ook Mirjam Bikker wordt nu beter gewaardeerd dan ooit (van een 5,1 naar een 5,8).

Pieter Omtzigt, die in februari een 4,2 kreeg van de kiezers (nadat hij de formatie onder Plasterk had verlaten), ziet zijn waardering weer toenemen: nu een 5,6 (al was dat in augustus 2023 een 7,6). Ook de waardering voor Dilan Yesilgöz (5,5) en Caroline van der Plas (5,3) is (iets) gestegen. Geert Wilders wordt van de vier aanstaande coalitieleiders het laagst gewaardeerd (5,2), maar altijd nog beter hoger dan Frans Timmermans (4,4)

Tabel 3.5 – Waardering fractievoorzitters

Hieronder ziet u een aantal politici die u (van naam) kent. Kunt u aangeven – met een cijfer van 1 tot 10 – hoe u deze politicus waardeert? (Basis: indien bekend)

	2023						2024					
	aug	sept (1)	sept (2)	okt (1)	okt (2)	nov (1)	nov (2)	feb (1)	feb (2)	mei	juni	
Henri Bontenbal	5,2	5,0	5,0	5,1	5,0	5,2	5,4	5,9	5,8	5,8	6,2	
Jimmy Dijk								5,9	5,6		6,0	
Mirjam Bikker	5,5	5,3	5,3	5,2	5,0	5,1	5,2	5,5	5,1		5,8	
Pieter Omtzigt	7,6	7,5	7,3	7,3	7,2	7,0	6,7	5,5	4,2	5,3	5,6	
Dilan Yesilgöz	6,4	6,4	6,2	6,2	6,0	6,0	6,0	5,1	4,5	5,1	5,5	
Caroline vd Plas	6,0	6,0	5,6	5,6	5,5	5,1	5,4	5,5	5,3	5,0	5,3	
Geert Wilders	4,6	4,8	4,8	4,8	4,7	4,7	5,0	5,2	5,8	5,0	5,2	
Frans Timmermans	5,3	5,0	4,8	4,7	4,8	4,9	4,8	4,5	4,4	4,3	4,4	

Henri Bontenbal wordt vrij goed gewaardeerd (minimaal een zes) van links tot rechts (alleen de PVV-kiezers zijn iets minder enthousiast).

Pieter Omtzigt is onder de NSC-kiezers populair, en ook redelijk onder kiezers van D66, BBB en CDA. PVV-kiezers zijn ok over hem matig enthousiast.

Dilan Yesilgöz doet het onder de VVD-kiezers redelijk (een 7,6) en verder krijgt ze een voldoende van kiezers van NSC, BBB en CDA. Gert Wilders doet het erg goed onder z'n eigen achterban (8,4), redelijk onder BBB-kiezers en verder krijgt hij onvoldoendes. Frans Timmermans krijgt van z'n eigen kiezers een zuinige 7,3, daarnaast van de D66-kiezers een 6,5, verder alleen onvoldoendes.

	Totaal	PVV	GL-PvdA	VVD	NSC	D66	BBB	CDA
Henri Bontenbal	6,2	5,2	6,3	6,6	6,9	6,8	5,9	8,0
Jimmy Dijk	6,0	5,2	6,7	4,9	6,3	6,2	4,8	6,0
Mirjam Bikker	5,8	4,5	6,6	5,9	5,8	6,8	4,8	6,9
Pieter Omtzigt	5,6	5,4	5,3	5,6	8,4	6,1	5,9	5,8
Dilan Yesilgöz	5,5	5,7	4,3	7,6	6,0	5,6	6,2	6,3
Caroline van der Plas	5,3	7,5	2,8	5,6	6,1	3,3	8,1	4,8
Geert Wilders	5,2	8,4	2,3	5,5	5,5	2,9	6,7	4,0
Frans Timmermans	4,4	2,3	7,3	4,0	3,9	6,5	2,7	5,1

Contactgegevens

Ipsos I&O Enschede

Zuiderval 70

Postbus 563

7500 AN Enschede

053 - 200 52 00

KVK-nummer 08198802

info@ioresearch.nl

www.ioresearch.nl

Ipsos I&O Amsterdam

Piet Heinkade 55

1019 GM Amsterdam

020 - 308 48 00

info@ioresearch.nl

www.ioresearch.nl